

20.5.2021

EOAK/7904/2020

Ratkaisija: Apulaisoikeusasiamies Pasi Pölönen

Esittelijä: Vanhempi oikeusasiamiehensihteeri Riikka Jackson

ULKOMAALAISEN TOIMEENTULOTUKI

1 KANTELU

Kantelija arvosteli Kelan menettelyä perustoimeentulotukeen liittyvässä asiassa. Kirjoituksen mukaan Kela oli jättänyt perusteetta kantelijan ulkomaalaisen puolison ilman perustoimeentulotukea ajalla 1.9.2016–30.4.2018. Kela on 1.5.2018 muuttanut tulkintaansa ja alkanut ottamaan huomioon puolison osana toimeentulotukiperhettä.

Kantelijan mielestä Kelan tulisi korvata jälkikäteen puolison saamatta jäänyt toimeentulotuki ajalta 1.9.2016–30.4.2018. Kantelija kertoi, että toimeentulotuesta valittaminen vuosien ajan on ollut raskas prosessi ja se on johtanut velkakierteeseen ja luottotietojen menettämiseen.

Kela on kantelun mukaan vuonna 2019 maksanut saamatta jääneet asumistuet. Toimeentulotukipäätöksiä ei ole kuitenkaan korjattu.

2 SELVITYS

Kirjoituksen johdosta pyydettiin selvitys ja kantelijalle tehdyt toimeentulotukipäätökset Kelasta. Selvitykset ovat tämän ratkaisun liitteenä.

3 RATKAISU

Kelan antaman selvityksen mukaan kantelija on hakenut perustoimeentulotukea Kelalta perheelleen ensimmäisen kerran 14.9.2017 toimitetulla hakemuksella ajalle 1.9.–30.11.2017. Perustoimeentulotuesta annettiin 22.9.2017 hakijan ja hänen lapsensa osalta myönteinen päätös ajalle 1.9.–30.9.2017. Päätöksen perustelujen mukaan hakijan puolison ei katsottu oleskelevan vakinaisesti Suomessa eikä hänellä todettu olevan voimassa olevaa oleskelulupaa. Lisäksi todettiin, ettei avioliitto ole peruste tukioikeudelle.

Kelan selvityksen mukaan kantelija pyysi 28.9.2017 päätöksen tarkistusta puolison osalta. Kela antoi 9.10.2017 aikaisempaan verraten samansisältöisen päätöksen.

Selvityksen mukaan kantelija haki perustoimeentulotukea 1.2.2018 toimitetulla hakemuksella ajalle 1.2.–28.2.2018. Kela antoi 12.2.2018 asiassa ratkaisun päätöksen hakijan ja hänen lapsensa osalta haetulle ajalle. Päätöksen perustelut olivat edelleen samat.

Selvityksen mukaan kantelija haki perustoimeentulotukea 30.3.2018 hakemuksella ajalle 1.4.–30.4.2018. Kela antoi 9.4.2018 myönteisen

päätöksen hakijalle ja hänen lapselleen haetulle ajalle. Puolisoa ei huomioitu päätöksellä, eikä asiaa perusteltu.

Kantelija haki jälleen perustoimeentulotukea 2.5.2018 hakemuksella ajalle 1.5.–31.5.2018. Kela antoi 11.5.2018 myönteisen päätöksen haetulle ajalle koskien hakijaa, hänen lastansa sekä aviopuolisoa. Perusteita oleskelun luonteen arvioinnin muutokselle ei ole kirjattu päätöksen perusteluihin. Tämän jälkeen kantelijan aviopuoliso on otettu huomioon toimeentulotukiperheen jäsenenä

Kelan antamassa selvityksessä todetaan, että kantelijan aviopuolison oleskelua on pidettävä vuoden 2017 syyskuussa sekä vuoden 2018 helmi–huhtikuussa muuna kuin tilapäisenä. Näin ollen annetut päätökset ovat olleet toimeentulotukioikeuden osalta virheelliset. Asiasisällön ohella myös annettujen päätösten perusteluja on selvityksen mukaan pidettävä puutteellisina, sillä niistä ei ilmene etuusohjeen mukainen kokonaisharkinta. Perustelujen puutteellisuuden vuoksi toukokuuta 2018 koskevalta päätökseltä ei ilmene syytä, jonka nojalla harkinnassa on päädytty muuttamaan aikaisempaa ratkaisukäytäntöä.

Kela tuo esille, että apulaisoikeusasiamiehen 30.11.2018 päätöksen (EOAK/12/2018) jälkeen Kela on tehnyt muutoksen käsittelyjärjestelmäänsä joulukuussa 2018, joka osaltaan tukee sitä, että perheelle voidaan antaa yhteinen valituskelpoinen perustoimeentulotukipäätös myös niissä tilanteissa, joissa jonkun perheenjäsenistä on katsottava oleskelevan Suomessa tilapäisesti. Päätöksen osallisille tulee näin mahdollisuus saattaa kysymys oikeudestaan perustoimeentulotukeen muutoshakuviranomaisen arvioitavaksi. Tilapäisesti Suomessa oleskelevalle tarvittaessa myönnettävä vähintään välttämätön osuus perustoimeentulotuesta myönnetään maksusitoumuksilla, jos henkilö on kiireellisen toimeentulotuen tarpeessa, eikä voi turvata toimeentuloaan muilla tavoin. Käytännössä on myös tilanteita, joissa esimerkiksi toisella puolisoista katsotaan oleskelun luonteen nojalla olevan oikeus vain välttämättömään osaa perustoimeentulotuesta.

Selvityksessä tuodaan esille, että Kela on kanteluasian käsittelyn yhteydessä korjannut 17.2.2021 vuoden 2017 syyskuun ja vuoden 2018 helmi–huhtikuun perustoimeentulotukipäätöksiä. Päätöksissä kantelijan aviopuolisolle on huomioitu perusosa. Asumismenot on jo aikaisemmillä päätöksillä huomioitu tukioikeutta määriteltäessä kokonaan menoksi. Kela pahoittelee selvityksessään asiakkaalle ja hänen perheelleen aiheutunutta haittaa.

Asiassa saamani selvityksen perusteella Kela on siis menetellyt virheellisesti toimeentulotukipäätösten ja niiden perustelujen osalta. Kela on myöntänyt virheellisen menettelynsä ja korjannut vuosina 2017 ja 2018 tekemänsä virheet ja maksanut aviopuolisolle kuuluvat perusosat takautuvasti 17.2.2021.

Olen aiemmin kantelupäätöksessäni 30.11.2018 ([EOAK/12/2018](#)) antanut Kelalle huomautuksen vastaavasta virheellisestä menettelystä kuin mitä ilmeni tämän kantelun käsittelyssä. Olen kiinnittänyt Kelan huomiota samaan asiaan edelleen 14.5.2019 ratkaisussani [EOAK/465/2018](#). Kyseisten kantelujen tapahtumat kohdistuivat

ajallisesti loppuvuoteen 2017, kuten osittain tämänkin kantelun tapahtumat. Kela on ratkaisujeni jälkeen ilmoittanut korjanneensa omia sisäisiä ohjeitaan.

Tämän kantelun osalta huomioni kiinnittyy siihen, että kantelijan perheen perustoimeentulotukipäätöksiä korjattiin ja kantelijan aviopuolison perusosat vuosilta 2017 ja 2018 maksettiin vasta sen jälkeen, kun olin pyytänyt asiassa Kelalta selvitystä kantelun johdosta vuonna 2021. Kuitenkin kantelija oli kertomansa mukaan tätä ennen ollut useita kertoja yhteydessä Kelaan ja vaatinut aviopuolison huomioimista toimeentulotuessa, mutta kantelijan vaatimuksia ei ollut otettu huomioon. Kela oli vuonna 2019 korjannut asumistukea koskevia päätöksiä aviopuolison osalta, mutta ei ollut korjannut toimeentulotukea koskevia päätöksiä.

Mielestäni viranomaisen on saadessaan yhteydenottoja, joissa pyydetään päätösten tarkistamista tai oikaisua, ryhdyttävä hallintolain tarkoitamiin toimenpiteisiin päätösten oikeellisuuden tarkistamiseksi ja tarvittaessa uuden päätöksen tekemiseksi. Kelalle on täytynyt olla selvää viimeistään vuoden 2018 loppupuolella, että myös muutoin kuin tilapäisesti Suomessa oleskelevat ulkomaalaiset ovat toimeentulotukilain edellytysten täytyessä oikeutettuja toimeentulotukeen ja ettei oleskelulupa ole edellytys perustoimeentulotuen myöntämiselle. Viitataan tässä yhteydessä edellä mainittuihin ratkaisuihini ja myös korkeimman hallinto-oikeuden sittemmin vuonna 2019 huhtikuussa antamiin asiaa koskeviin ratkaisuihin.

En voi pitää hyväksyttävänä sitä, että sosiaalihuollon asiakas joutuu turvautumaan kantelumenettelyyn sen asemasta, että viranomaisen toimisi siten, kuin olen edellä hallintolain noudattamisesta todennut. Ottaen huomioon myös sen, että toimeentulotuki on viimesijainen sosiaalihuollon tuen muoto, Kelan olisi tullut arvioida päätöstensä oikeellisuus jo paljon aikaisemmin saadessaan kantelijan asiaa koskevat yhteydenotot, eikä vasta sitten, kun saa selvityspyynnön ylimmältä laillisuusvalvojalta.

Kiinnitin huomiota myös siihen, että kantelun mukaan Kelan menettely on johtanut perheessä taloudellisiin vaikeuksiin ja velkaantumiseen, jonka vaikutukset näkyvät perheen toimeentulossa edelleen. Katson, että sen lisäksi, että Kela on pahoitellut aiheuttamaansa haittaa ja maksanut nyt aiemmin virheellisesti evätyn perustoimeentulotuen, on Kella mahdollisuus myös arvioida sitä, millä tavoin se voisi hyvittää virheellisen menettelynsä takia kantelijalle aiheutuneita vahinkoja.

Koska Kela on selvityksessään myöntänyt virheensä ja korjannut päätökset, tyydyn kiinnittämään Kelan huomiota edellä sanottuun.

Kantelija on kantelussaan esittänyt, että toimeentulotuki on jäänyt saamatta 1.9.2016 lähtien ja kohdistanut arvostelunsa Kelan toimintaan. Perustoimeentulotuen myöntäminen siirrettiin Kelan vastuulle 1.1.2017 alkaen. Tätä ennen perustoimeentulotuen myöntämisestä on vastannut kantelijan kotikunta.

Mikäli kantelija katsoo, että perheeltä on jäänyt saamatta perustoit-
meentulotukea myös sinä aikana, kun sen myöntämisestä on vastan-
nut kunta, on kantelijalla mahdollisuus olla yhteydessä kunnan sosiaa-
litoimeen ja vaatia saamatta jääneiden tukien maksamista takautu-
vasti.

Tästä ratkaisusta lähetetään jäljennös Kelaan.